

УДК 377.35

Зінчук Г.В.

заступник директора з науково-методичної роботи

E-mail: anna_zinchuk@ukr.net**Дрозіч І.А.**

методист

E-mail: irina.drozich@ukr.netДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти
торгівлі та харчових технологій»
м. Хмельницький

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧИЙ ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Zinchuk A.V.

deputy of director of scientific and methodical work

E-mail: anna_zinchuk@ukr.net**Drozich I.A.**

methodist

E-mail: irina.drozich@ukr.netKhmelnitsky Center of the Vocational and Training
of Trade and Food technology
Khmelnitsky

THE INTRODUCTION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL AND PRODUCTION PROCESS OF VOCATIONAL AND TECHNICAL SCHOOL

Анотація

Вступ. Недостатній рівень готовності випускників професійно-технічних навчальних закладів до успішної адаптації в умовах ринкових відносин вступає в суперечність з потребами сучасного суспільства. Тому, в навчальний процес професійно-технічних навчальних закладів потрібно впроваджувати ті освітні технології, моделі та інновації, які здатні забезпечити високу якість підготовки кваліфікованих робітників.

В статті розглянуто основні аспекти впровадження інноваційних технологій в навчально-виробничий процес професійно-технічного навчального закладу. Проаналізовано погляди науковців щодо ефективності впровадження інноваційних технологій в навчальний процес.

Методи. Теоретичні, емпіричні.

Результати. Впровадження інноваційних технологій в навчально-виробничий процес професійно-технічного навчального закладу сприяє оновленню змісту професійної підготовки майбутніх робітників і як результат – забезпечення потреб ринку праці кваліфікованими кадрами.

Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з використанням інноваційних технологій в навчально-виробничому процесі професійно-технічного навчального закладу при формуванні професійної компетентності кваліфікованих робітників.

Ключові слова: кваліфікований робітник, інноваційні технології, навчально-виробничий процес, професійно-технічний навчальний заклад.

Abstract

Introduction. The insufficient level of readiness for professional work of vocational students conflicts to requirements of modern society. Therefore, the vocational training institutions have to introduce into the educational process the technologies, models and innovations, capable to provide high quality training of skilled workers.

In article the main aspects of embedding innovative technologies into the learning process at vocational training institutions are considered. The results are obtained from the analysis of scientific researches on the integration of innovative technologies into educational process.

Methods. Theoretical, empirical.

Results. Embedding innovative technologies into the learning process at vocational training institutions provides the updating of content of vocational training with the result that labor market may be filled with qualified workers.

Discussion. Prospects of further researches connect with use of innovative technologies in the learning process at vocational training institutions for the formation of the professional competence of skilled workers.

Keywords: skilled worker, innovative technologies, industrial practice process, professional educational institution.

Аннотация

Вступ. Недостаточный уровень готовности выпускников профессионально-технических учебных заведений к успешной адаптации в условиях рыночных отношений вступает в противоречие с потребностями современного общества. Поэтому, в учебный процесс профессионально-технических учебных заведений нужно внедрять те образовательные технологии, модели и инновации, которые способны обеспечить высокое качество подготовки квалифицированных рабочих. В статье рассмотрены основные аспекты внедрения инновационных технологий в учебно-производственный процесс профессионально-технического учебного заведения. Проанализированы взгляды ученых о эффективности внедрения инновационных технологий в учебный процесс.

Методы. Теоретические, эмпирические.

Результаты. Внедрение инновационных технологий в учебно-производственный процесс профессионально-технического учебного заведения способствует обновлению содержания профессиональной подготовки будущих рабочих и как результат - обеспечение потребностей рынка труда квалифицированными кадрами.

Перспективы дальнейших исследований связываем с использованием инновационных технологий в учебно-производственном процессе профессионально-технического учебного заведения при формировании профессиональной компетентности квалифицированных рабочих.

Ключевые слова: квалифицированный рабочий, инновационные технологии, учебно-производственный процесс, профессионально-техническое учебное заведение.

Вступ. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. задекларовано пріоритетні завдання державної політики щодо створення системи забезпечення якості професійно-технічної освіти [6]. Введення освіти в нашій країні на рівень розвинутих країн світу є можливим лише за умови упровадження нових освітніх технологій, модернізації матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів, удосконалення навчально-виховного процесу, доступності і ефективності освіти та підготовки нового покоління робітничих кадрів до життєдіяльності в умовах сучасного суспільства. При глобалізації економіки країни, посилення конкурентності, виходу підприємств України на міжнародні ринки виникає потреба в, не просто в кваліфікованих робітниках, а робітниках з високим інтелектуальним потенціалом, творчими нахилами і креативним мисленням, з високою відповідальністю та самодисципліною.

Сучасний ринок праці вимагає максимальної готовності випускників професійно-

технічних навчальних закладів до повноцінної професійної діяльності на конкретному виробництві. Недостатній рівень готовності випускників професійно-технічних навчальних закладів до успішної адаптації в умовах ринкових відносин вступає в суперечність з потребами сучасного суспільства. Компромісним рішенням у цьому випадку є розробка нових підходів до підготовки кваліфікованих робітничих кадрів, що забезпечують випускникам професійно-технічних навчальних закладів формування високої професійної мобільності, конкурентоспроможності, самоактуалізації й самореалізації на ринку праці.

Тому професійна освіта ХХІ століття у професійно-технічному навчальному закладі – це, насамперед, інноваційні освітні технології у поєднанні співпраці з підприємствами замовниками кадрів, новаторська організація навчально-виробничого процесу та активна співпраця його учасників – педагогічних працівників, учнів та слухачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пошук шляхів удосконалення якості підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах змушує переглядати не тільки зміст освіти і навчання, а й технологію освітнього процесу.

У дослідження проблеми технологічності навчання вагомий внесок внесли такі відомі вітчизняні та зарубіжні вчені, як А. Алексюк, В. Беспалько, Дж. Брунер, С. Гончаренко, А. Нісімчук, О. Падалка, О. Пехота, В. Сластенін, Г. Селевко, А. Хуторський та ін.

Істотною особливістю сучасних інноваційних процесів у професійній освіті є їх технологізація – неухильне дотримання змісту і послідовності етапів впровадження нововведень [7, с. 56].

Термін технологія використовується в освітній галузі в різних словосполученнях: «педагогічна технологія», «освітня технологія», «технологія навчання», що мають різне смислове значення.

Ключовим словом для цих термінів є «технологія». У Великому тлумачному словнику сучасної української мови технологія трактується як сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чогось або як сукупність способів обробки чи переробки матеріалів, проведення різних виробничих операцій [1, с. 1245].

Ідея технологізації навчального процесу належить Яну Амосу Коменському. На думку видатного педагога школа мала бути «дидактичною майстернею», «живою друкарнею», що «друкує» людей. За правильного користування цією «машиною» маємо гарантовано отримати очікуваний результат [9, с. 16].

В педагогічній літературі поняття «Технологія навчання» і «Педагогічна технологія» одними авторами ототожнюються, а інші вживають термін «Технологія навчання» стосовно навчального процесу, а термін «Педагогічна технологія» - щодо виховного процесу.

За означенням ЮНЕСКО педагогічна технологія – це системний метод створення, застосування й визначення всього процесу викладання та засвоєння знань із урахуванням технічних та людських ресурсів та їхньої взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти [5, с. 9].

В. Беспалько трактує педагогічну технологію як сукупність засобів та методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання та виховання, що дозволяють успішно реалізовувати завдання освіти [5, с. 9]. На думку М. Кларіна педагогічна технологія – системна сукупність та порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних та методологічних засобів, що використовуються для досягнення освітньої мети [5, с. 9].

Погоджуємось з авторами монографії «Теорія і практика впровадження

інноваційних технологій навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників», які під педагогічною технологією розуміють цілеспрямовану організацію педагогічного процесу, яка відображає науково обґрунтований проект логічно структурованої системи педагогічної взаємодії для гарантованого досягнення запланованих результатів навчання [9, с. 26].

Р. Гуревич під технологією навчання розуміє спосіб реалізації змісту навчання, передбаченого навчальними програмами, який вміщує в себе систему форм, методів і засобів навчання, завдяки чому забезпечується найбільш ефективно досягнення тих або інших сформульованих цілей [3, с. 42-43].

О. Коваленко вважає, що технологія навчання це взаємодія учня і викладача, яка складається з двох видів діяльності – викладання і учіння, тісно пов'язаних між собою. При цьому викладач стимулюючи активно-пізнавальну діяльність учнів є направляючою та організуючою ланкою [1, с. 54].

Термін «інноваційна педагогічна технологія» одні дослідники тлумачать як централізоване систематичне та послідовне впровадження в практику прийомів, способів педагогічних дій і засобів, які охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до одержання очікуваних результатів, інші як комплексний інтегрований процес, що охоплює суб'єктів, ідеї способи організації інноваційної діяльності і забезпечує результативність нововведення. За іншими підходами до інновацій зараховують не просто створення нових засобів, а й істотні зміни, які виявляються в новому способі діяльності, стилі мислення. У цьому контексті вважають інноваційними підходи, що перетворюють характер навчання щодо його цільової орієнтації, взаємодії педагога і учнів, їх позиції у навчальному процесі [4, с. 21-22].

Змішування технологій і методик навчання призводить до того, що іноді методики входять до складу технологій, а іноді – навпаки – ті або інші технології до складу методик. У відповідності до цього науковці виділяють такі критерії технологічності освітньої моделі: концептуальність (ґрунтується на певній науковій концепції); системність (логіка процесу, взаємозв'язок усіх частин); керованість (діагностичне цілепокладання, проектування процесу навчання, поетапна діагностика, корекція навчального процесу); ефективність (ефективність за результатами, оптимальність за витратами, гарантованість досягнення стандарту навчання); відтворюваність (можливість застосування іншими педагогами); динамічність (можливість розвитку або перетворення педагогічної технології в умовах мінливої парадигми освіти) [9, с. 49-50].

С. Гончаренко зазначає, що термін «технологія» на відміну від терміна «методика» відображає не просто передавання інформації, а цілісний процес навчання [2, с. 331].

Педагогічні технології слід розглядати як системне і послідовне втілення на практиці заздалегідь спроектованого процесу навчання, як систему способів і засобів досягнення цілей шляхом управління (керування) цим процесом. У будь-якій діяльності є 2 вихідних моменти: її задачі і технологія діяльності. Так і в педагогічному процесі: є дидактичні задачі і технології навчання.

У процесі навчання, який являє собою педагогічний вплив викладача на тих, хто навчається, через методи, методичні прийоми, організаційні форми навчання, реалізуються технології навчання. Кожна дидактична задача буде розв'язана за допомогою адекватної технології навчання в результаті співробітництва тих, хто навчає, і тих, хто навчається.

Виходячи із сутності педагогічних технологій, робимо наступні висновки: їх глибинний смисл полягає в тому, що вони дають можливість перевести процес навчання на шлях попереднього його проектування з наступним відтворенням на занятті. Це можливо в тому разі, коли обмірковане поєднання «дидактична задача» і «педагогічна технологія»; на відміну від методичних розробок навчального заняття, орієнтованого на

викладача, педагогічні технології орієнтовані на тих, кого навчають, і націлені на забезпечення успіху засвоєння за рахунок їх власної діяльності; центральною проблемою педагогічних технологій є забезпечення досягнення цілей навчання шляхом розвитку особистості: постановки цілей та об'єктивного контролю за якістю засвоєння навчального матеріалу.

Мета. Висвітлення позитивного впливу використання в навчально-виробничому професійно-технічному навчального закладу інноваційних технологій.

Методологія. Теоретичні: вивчення та аналіз педагогічної, психологічної та спеціальної літератури, нормативно-правових і навчально-методичних документів та матеріалів щодо професійної підготовки кваліфікованих робітників з використанням інноваційних технологій навчання. Емпіричні: діагностичні (педагогічне спостереження; бесіди, анкетування) з метою виявлення проблем і суперечностей щодо професійної підготовки з використанням інноваційних технологій навчання.

Результати. Сьогодні висуває нові вимоги до оновлення змісту ПТО, запровадження інноваційних педагогічних та виробничих технологій, пошуку нових форм і методів організації навчального процесу. Це ще раз підтверджує необхідність випереджувальної освіти, орієнтованої на здобуття нових фундаментальних знань, вивчення процесів та новітніх технологій.

Головним завданням ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти торгівлі та харчових технологій» в умовах стрімких змін, що відбуваються у світі, є підготовка кваліфікованих робітників, здатних до самореалізації, швидкого реагування до потреб ринку праці. Тому, в навчальному закладі впроваджуються в навчальний процес ті освітні технології, моделі та інновації, які здатні забезпечити високу якість підготовки кваліфікованих робітників та реалізацію освітніх державних стандартів. У сучасних соціально-економічних умовах гостро постає потреба в оволодінні новими знаннями і вміннями, які враховують вплив ринку праці, що динамічно змінюється, оновленні професійного навчання з метою забезпечення рівних можливостей в усіх галузях економіки.

Упродовж 2010-2015 років педагогічний колектив ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти торгівлі та харчових технологій» працював над реалізацією науково-методичної теми «Впровадження інноваційних технологій в навчально-виробничий процес». Як результат роботи над проблемою кожним педагогом представлено досвід роботи в рамках єдиної науково-методичної теми, на підставі якого створено банк даних педагогічних ідей. У практику нашого навчального закладу активно увійшли: технології особистісно-орієнтованого навчання, які полягають у створенні оптимальних умов для розвитку і становлення особистості як суб'єкта діяльності і суспільних відносин, яка буде свою діяльність і стосунки відповідно до стійкої ієрархічної системи гуманістичних і життєвих особистісних цінностей; проектні технології, що забезпечують інтеграцію різнопредметних знань і вмінь із різних видів діяльності; ігрові технології, що формують навички розв'язувати творчі завдання на основі вибору альтернативних варіантів; інформаційно-комунікаційні технології збагачують зміст освіти, дозволяють зробити урок наочним, змістовним та цікавим; технологія розвивального навчання, що формує здібності до самовдосконалення, саморозвитку, самопізнання, учні набувають «вміння вчитись»; технологія модульного навчання, яка забезпечує гнучкість навчання, його налаштування до індивідуальних потреб особистості, рівня її базової підготовки; технологія розвитку критичного мислення формує пізнавальний інтерес в учнів, підтримує їх пізнавальну активність, спонукає до порівняння отриманої інформації з особистим досвідом; технологія проблемного навчання, що розвиває пізнавальну активність, творчу самостійність учнів; інтерактивні технології, ідеї яких полягають у тому, що процес пізнання відбуваються за

умови постійної взаємодії всіх учнів. Залежно від мети уроку, форм організації навчальної діяльності використовуються робота в групах, «мозковий штурм», «ажурна пилка», «кейс-метод», «акваріум», «велике коло», «шкала думок», «асоціативний куш», «відкритий мікрофон»).

Рівень практичної підготовки є одним із показників конкурентоспроможності кваліфікованого робітника на ринку праці. У зв'язку з цим актуалізується проблема формування професійних умінь в учнів професійно-технічних навчальних закладів. Це зумовлює необхідність нових підходів до формування змісту навчального матеріалу та вимог до професійної підготовки майбутніх фахівців. Значні можливості для цього має дуальна система навчання, яка за своїм змістом, означає паралельне навчання у освітньому закладі та на виробництві. За основу цієї системи покладено принцип взаємного зв'язку теорії з практикою, що дозволяє учням не лише знайомитися з виробництвом, але й засвоювати прийоми та навички роботи на робочих місцях підприємств торгівлі та ресторанного господарства. Висока життєздатність цієї системи пояснюється тим, що вона відповідає інтересам всіх учасників цього процесу: держави, навчального закладу, підприємств чи організацій та учнів.

Досвід використання елементів дуальної системи навчання має наступні переваги у порівнянні з традиційною: дуальна система усуває основний недолік традиційних форм та методів навчання – розрив між теорією та практикою; навчання майбутніх робітників за дуальною системою створює високу мотивацію отримання знань та набування професійних навичок тому, що якість їх знань прямо пов'язана з виконанням службових обов'язків на робочих місцях; професійно-технічний навчальний заклад працює у тісному контакті з підприємством замовником кадрів та урахує його вимоги до майбутніх спеціалістів, а також залучає його працівників до розробки навчальних планів і програм з відповідних професій; дуальна система навчання дозволяє скоротити витрати професійно-технічної системи країни на закупівлю та утримання дорогого виробничого обладнання. Окрім того, в умовах виробництва швидше оновлюються виробничі технології і використовується найновіше устаткування, в тому числі, і при навчанні учнів;

На шляху до європейської інтеграції українське суспільство має постійно вчитися, здобувати й ефективно використовувати знання, впевнено конкурувати з розвиненими країнами світу. Не стоїть осторонь цього процесу і ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти торгівлі та харчових технологій». В навчальному закладі проводяться семінари з впровадження у навчальний процес інноваційних виробничих технологій. Методична комісія викладачів та майстрів виробничого навчання торгових, опоряджувальних і електротехнічних професій систематично бере участь у семінарах, майстер-класах з впровадження інноваційних виробничих матеріалів і технологій виробників Ceresit, Caparol, Ferozit, Anserglob, Tikkurila, Feidal та інших, виставках нових будівельних матеріалів і технологій. Члени методичної комісії викладачів та майстрів виробничого навчання професій ресторанного господарства приймають участь в виставках кулінарного мистецтва та сервісу в Україні, семінарах по використанню харчових продуктів нового покоління при приготуванні страв, впровадженню інноваційних технологій в ресторанному господарстві.

В навчально-виробничому процесі центру застосовуються інноваційні виробничі технології: технологія карвінгу, технологія кейтерингу, технологія кухні «фьюжін», сучасні технології в тепловому устаткуванні підприємств харчування, мерчандайзинг у подачі страв.

Велику роль відіграє тісна співпраця ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти торгівлі та харчових технологій» з соціальними партнерами - роботодавцями міста Хмельницького, Хмельницької області та інших міст України, щодо

проходження виробничого навчання та виробничої практики і працевлаштування на підприємствах, що є замовниками робітничих кадрів. Разом із роботодавцями проводяться семінари-практикуми по впровадженню новітніх технологій та матеріалів у торгівлі, ресторанному господарстві, будівництві.

Застосування інноваційних технологій в навчально-виробничому процесі професійно-технічного навчального закладу дає можливість покращити якість засвоєння та відтворення матеріалу, забезпечити ефективність організації педагогічного процесу, сприяє вдосконаленню самостійної роботи учнів, перетворенню набутих знань на кваліфікаційні вміння та навички, формуванню професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників.

Висновки. Враховуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що впровадження інноваційних технологій в навчально-виробничий процес професійно-технічного навчального закладу актуалізується в зв'язку з новою парадигмою професійної підготовки кваліфікованих робітників, яка створюється на основі врахування ієрархії державних, професійних та оперативних цілей, сутність яких полягає в оновленні як професійно-технічної освіти, так і цілісного навчально-виробничого процесу навчального закладу шляхом його модернізації та раціоналізації. Якість професійно-технічної освіти значною мірою залежить від впровадження педагогами інноваційних технологій. Адже сучасні технології уможливають ефективно проектувати навчальний процес, управляти ним та одержувати результати відповідно до запланованих цілей.

Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з використанням інноваційних технологій в навчально-виробничому процесі професійно-технічного навчального закладу при формуванні професійної компетентності кваліфікованих робітників.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] / Уклад. і головн. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник [Текст] / С.У. Гончаренко – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Гуревич Р.С. Теорія і практика навчання в професійно-технічних навчальних закладах [Текст]: Монографія – Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – 410 с.
4. Дичківська М.І. Інноваційні педагогічні технології [Текст] / І.М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
5. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій [Текст] / Автор-укладач Н.П. Наволокова. – Х.: Вид.група «Основа», 2009. – 176 с.
6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/36322/> (дата звернення 31.03.2016р.). – Назва з екрана.
7. Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології [Текст] / Нісімчук А.С., Падалка О.С., О.Т. Шпак. – К.: Просвіта, 2000. – 368 с.
8. Педагогические аспекты преподавания инженерных дисциплин [Текст] : пособ. для преподавателей / С. Ф. Артюх, В. Э. Коваленко, Е. К. Белова [и др.] под ред. С.Ф. Артюха. – Х. : УИПА, 2001. – 210 с.
9. Теорія і практика впровадження інноваційних технологій навчання в професійну підготовку кваліфікованих робітників: монографія [Текст] / П.Г. Лузан, В.М. Манько, Л.В. Нестерова, Г.М. Романова; за заг. ред. Г.М. Романової. – К. : ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 216 с.

References

1. Busel, V.T. (2003). Velikiy tлумachny slovnyk suchasnoї Ukrainskoi movu [Great Dictionary of Modern Ukrainian language]. Kyiv: Perun.
2. Goncharenko, S.U., Golovko Svetlana ed. (1997). Ukrainskiy pedagogichny slovnyk. [Ukrainian Pedagogical dictionary]. Kyiv: Lybid.

3. Gurevich, R.S. (2008). Teoriya i practice navchannya in profesiyno-tehnichnih navchalnih zakladah. [Theory and practice of education in professional institutions]. Vinnitsa: Vinnitsa.
4. Dychkivska, T.I. (2004). Innovatsiyni pedagogichni tehnologii. [Innovative educational technology]. Kyiv, Akademvydav.
5. Navolokova, N.P. comp. (2009). Enzyklopedie pedagogichnih tehnologiy ta innovatsiy. [Encyclopedia of educational technology and innovation]. Kharkov: Osnova.
6. National Strategy for Development of Education in Ukraine until 2021. [<http://osvita.ua/legislation/other/36322/>].
7. Nisimchuk, A.S., Padalka, O.S., Starling, O.T. (2000). Suchasni pedagogichni tehnologii. [Modern educational technology]. Kyiv: Education.
8. Artyukh, S.F., Kovalenko, E.D., Belova, E.K. (2010). Pedagogical aspects prepodavannya ynzhenernykh disciplin [Pedagogical aspects of teaching engineering disciplines]. Kharkov: UIPA.
9. Luzan, P.G., Manko, V.M., Nesterova, L.V., Romanova, H.M. (2014). Teoriya i practice vprovadzheniya innovatsiynih tehnologi u navchannya in profesiynu pidgotovku kvalifikovanih robotnikiv. [Theory and practice of introducing innovative learning technologies in training skilled workers]. Kyiv: SPE Polihrafservis.